

doi: <http://dx.doi.org/10.15407/dse2015.02.031>

УДК 314 (477–438)

О.А. МАЛИНОВСЬКА

д-р наук з держ. упр., старш. наук. співроб.

голов. наук. співроб.

Національний інститут стратегічних досліджень

E-mail: Malinovska@niss.gov.ua

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ МІГРАЦІЙНИЙ КОРИДОР: ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗНАЧЕННЯ

Розглянуто динаміку та характеристики українсько-польських міграцій останніх десятиліть. Показано, що інтенсивність транскордонної мобільності на українсько-польському кордоні зростає, передовсім за рахунок мешканців прикордонних територій і завдяки сприятливому для поїздок українців режиму, встановленому польською стороною. Здебільшого українці здійснюють поїздки до Польщі, керуючись економічними причинами, з метою торгівлі чи працевлаштування. Особливістю українсько-польських міграцій є переважно тимчасовий, циркулярний їх характер, що забезпечується спрощеним порядком допуску тимчасових працівників із України на ринок праці Польщі. Більшість українських мігрантів зайняті в Польщі некваліфікованою працею в сільському господарстві, торгівлі, будівництві, в домогосподарствах місцевих жителів. Разом з тим, зростає міграція до Польщі спеціалістів, а також виїзд української молоді на навчання. Враховуючи напружені стосунки між Україною та Росією, що донедавна була основним партнером України з обміну населенням, польський напрям міграції українців набуває першорядного значення.

Ключові слова: міграція трудова, міграція циркулярна, українсько-польські міграційні стосунки.

Е.А. Малиновская

д-р наук по гос.упр., главн. науч. сотр.

Национальный институт стратегических исследований

E-mail: Malinovska@niss.gov.ua

УКРАИНСКО-ПОЛЬСКИЙ МИГРАЦИОННЫЙ КОРИДОР: ОСОБЕННОСТИ И ЗНАЧЕНИЕ

Рассмотрена динамика и характеристики украинско-польских миграций последних десятилетий. Показано, что интенсивность трансграничной мобильности на польско-украинской границе растет, прежде всего за счет жителей приграничных территорий и вследствие благоприятного для поездок украинцев режима, установленного польской стороной. В основном украинцы совершают поездки в Польшу, руководствуясь экономическими причинами, с целью торговли или трудоустройства. Особенность украинско-польских миграций – их временный, циркулярный характер, что обеспечивается упрощенным порядком допуска временных работников из Украины на рынок труда Польши. Большинство украинских мигрантов заняты в Польше неквалифицированным трудом в сельском хозяйстве, торговле, строительстве, в домохозяйствах местных жителей. Вместе с тем, растет миграция в Польшу специалистов, а также выезд украинской молодежи на учебу. Учитывая напряженные отношения

© МАЛИНОВСЬКА О.А., 2015

между Украиной и Россией, которая до недавнего времени была основным партнером Украины по обмену населением, польское направление миграций украинцев приобретает первостепенное значение.

Ключевые слова: миграция трудовая, миграция циркулярная, украинско-польские миграционные отношения.

O.A. Malynovska

Dr. of science (Public Administration), chief researcher
National Institute for Strategic Studies
Pyrogova str., 7-A, 10030 Kyiv, Ukraine
E-mail: Malynovska@niss.gov.ua

UKRAINIAN-POLISH MIGRATION CORRIDOR: FEATURES AND IMPORTANCE

The article deals with the dynamics and characteristics of Ukrainian-Polish migrations of recent decades. It is shown that the intensity of the cross-border mobility on Polish-Ukrainian border is growing, primarily due to the residents of border areas and due to the regime favorable for travel of Ukrainians established by the Polish side. Basically, Ukrainians travel to Poland guided by economic reasons, for the purpose of trade or employment. A feature of the Ukrainian-Polish migration is its temporary, circular character which is provided for by the simplified procedure for admission of temporary workers from Ukraine to the labour market in Poland. The majority of Ukrainian migrant workers are employed in Poland as unskilled labour in agriculture, trade, construction, local households. However, migration to Poland of professionals is growing, as well as of Ukrainian youth leaving to study. Given the tensions in relations between Ukraine and Russia, which until recently was the main partner of Ukraine in the exchange of population, the Polish direction of migration of Ukrainians is becoming the most important.

Key words: labour migration, circular migration, Ukrainian-Polish migration relations.

Постановка проблеми. У пошуках виходу із несприятливої соціально-економічної ситуації численні громадяни України шукають краще оплачуваної роботи за кордоном. За даними найбільш масштабних досліджень трудової міграції населення України, Польща, як країна призначення, посідає друге місце після Росії, водночас є основною країною призначення для мешканців західних, прикордонних регіонів [1, 2]. Роль польсько-українського міграційного коридору зростає на тлі останніх подій в Україні. По-перше, війна та економічна криза призвели і, очевидно, призводитимуть і надалі, до інтенсифікації міграції. По-друге, під впливом недружніх дій з боку Росії переорієнтація трудової міграції з України зі східного, російського, на західний, європейський напрямок, що спостерігалася й раніше, прискорюється. Передовсім інтенсифікується міграція до Польщі, як найближчої сусідки України. У разі надання громадянам України можливості відвідувати країни ЄС у безвізовому режимі, цей процес розвиватиметься ще швидше. Не останню роль у цьому відіграватимуть несприятливі тенденції демографічного розвитку в Польщі, чисельний вплив молоді, спеціалістів до країн Західної Європи, а відтак потреба у залученні додаткової робочої сили іззовні¹.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні міграційні процеси між Україною та Польщею, як вагома складова міграційної ситуації в обох державах, були предметом досліджень багатьох і польських (К. Гмай (K. Gmaj), К. Ігліцка (K. Ig-

¹ До 2050 р., за прогнозом, населення Польщі скоротиться з нинішніх 39 до 34 млн осіб, середній вік збільшиться з 44 до 50 років. Водночас частка осіб 65+, яка нині становить 15,3 %, у 2050 р. зростає до 26,4 %. (World Population Prospects: The 2012 Revision). За підрахунками демографів, щоб вирішити проблеми депопуляції та старіння населення за рахунок іноземців, необхідно щороку приймати принаймні 100 тис. іммігрантів, а загалом, щоб Польща не обезлюдніла, до 2050 р. тут мали б оселитися 5,2 млн прибулих. («Rzeczpospolita»: Щоб Польща не обезлюдніла, до 2050 року тут повинні оселитися 5,2 мільйонів людей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.polradio.pl/5/115/Artykul/128907>).

lica), П. Карчмарчик (P. Karczmarczyk), М. Кіндлер (M. Kindler), М. Ярошевич (M. Jaroszewicz), і українських авторів (І. Марков (I. Markov), О. Позняк (O. Poznyak), О. Пятковська (O. Pyatkovska), У. Садова (U. Sadova) та інші). Разом з тим, польські науковці вивчали відповідну проблематику набагато докладніше, на основі численних польових досліджень, тоді як українські – здебільшого в контексті загального огляду міграційних процесів.

Мета цієї статті – певною мірою порушити цю асиметрію, детальніше проаналізувати українсько-польські міграційні стосунки на основі статистичних та соціологічних даних, з'ясувати їх особливості.

Виклад основного матеріалу. Польща – найближчий сусід України, міграційні зв'язки з яким завжди були активними. Внаслідок обмежень свободи пересування тоталітарних часів переміщення населення між країнами гальмувалися. Але, як тільки заборони було знято, масового характеру набули різноманітні за метою та тривалістю поїздки громадян України до Польщі. Чисельність відвідин сусідньої країни, попри певні коливання, стабільно зростала і абсолютно і відносно: в 2013 р. на неї припало 7,018 млн або 29,3 % з майже 24 млн усіх зарубіжних виїздів українців (рис. 1). Принагідно зауважимо, що кількість відвідин українцями Росії, для виїзду до якої візи не потрібні, становила 6,222 млн.

Масові переміщення населення між Польщею та Україною обумовлені географічною близькістю, розвиненим транспортним сполученням, тісною історичною пов'язаністю, наявністю національних меншин по обидві сторони кордону, культурною та мовною спорідненістю, родинними зв'язками населення тощо. Неабияке значення мають добросусідські стосунки двох держав, спрямовані не лише на розвиток двостороннього співробітництва, а й на підтримку євроінтеграційних прагнень України.

Завдяки цьому режим польсько-українського кордону завжди був доволі ліберальним. У 1990-ті рр. існував фактично вільний рух через кордон, а із запровадженням Польщею віз на етапі її входження до ЄС (2003 р.), поляки й надалі зберегли можливість безвізового в'їзду в Україну, тоді як українці отримували безкоштовні польські візи. Із приєднанням Польщі до Шенгенської зони (2007 р.) візові вимоги значно посилювалися, проте Польща, що відкрила на території України консульства та візові центри, розташовані у 14 українських містах, оформлює найбільшу кількість шенгенських віз для українців, значну частину багаторазових та довгострокових віз.

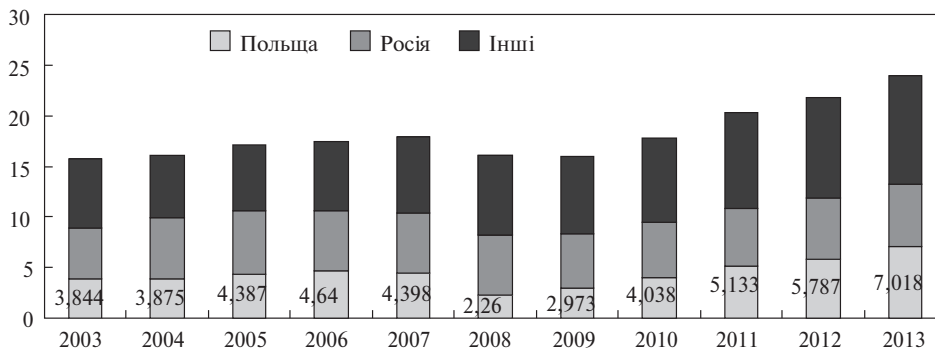

Рис. 1. Чисельність відвідин громадянами України зарубіжних країн у 2003–2013 рр., млн

Так, 2013 р. українцям було видано 720 тис. віз (як шенгенських, так і національних), або понад третину всіх виданих українцям зарубіжними державами віз. Це було на 80 тис. більше, ніж попереднього року. У 2014 р. тенденція до збільшення кількості оформлених польськими консульствами віз збереглася. За перше півріччя видано 119 тис. національних і 269 тис. шенгенських віз [3].

Візові привілеї мають громадяни України, етнічно чи культурно пов'язані з Польщею, які відповідно до польського законодавства отримали так звану «карту поляка». Цей документ, окрім того, дає можливість навчатися, працювати, займатися підприємництвом у Польщі. Наприкінці 2012 р. в Україні налічувалося 46,1 тис. його власників [4]. У привілейованому становищі щодо отримання віз перебувають також мешканці семи прикордонних до Польщі областей України, які за спрощеною процедурою можуть отримати так звані шопінг-візи. Їх видають для поїздок з метою купівлі товарів, але, водночас, це повноцінні шенгенські візи. Крім того, відповідно до угоди про так званий «малий прикордонний рух» [5] мешканці півтори тисячі населених пунктів, розташованих у 30-кілометровій прикордонній смузі, можуть в'їжджати до Польщі без віз, заглиблюючись на відстань до 30 км, перебувати на території Польщі до 60 днів з моменту перетину кордону (не більше 90 днів протягом кожних шести місяців). Документ, що дає право на безвізовий в'їзд до Польщі в рамках «малого прикордонного руху», отримали понад 75 тис. мешканців Львівської, Волинської та Закарпатської областей. Якщо в 2009 р. чисельність перетинів польсько-українського кордону в рамках «малого прикордонного руху» ледь перевищувала 5 % всіх перетинів, то в 2013 р. вона зросла до 51,7 % [6]. У середньому за рік на одну людину, яка мешкає у 30-кілометровій прикордонній зоні, припадає майже 70 перетинів кордону [7].

Україна та Польща продовжують діалог з візових питань. Так, у травні 2014 р. досягнуті нові домовленості щодо спрощення процедур оформлення віз для українців. Громадяни, які вже мали короткострокові візи з метою туризму, зможуть отримати однорічну багаторазову візу, а громадяни, які звертаються за шенгенською візою вперше, отримуватимуть піврічну дворазову візу. Максимально спрощено процедури видачі віз особам, переселеним з території Польщі та їхнім нащадкам². Їм видаватимуться дворічні візи (у разі відсутності візової історії) та п'ятирічні (в разі її наявності). Крім того, остаточно узгоджено текст проекту нових домовленостей про правила місцевого прикордонного руху. Ним передбачено встановлення 90-денного строку перебування в межах прикордонної зони з дати кожного в'їзду; скасування плати за оформлення дозволів на перетин кордону для громадян України вдруге та наступні рази; вилучення з переліку вимог при перетині кордону в рамках прикордонного руху наявності страхового полісу; поширення права на режим поїздок в рамках прикордонного руху на мешканців низки додаткових населених пунктів [3].

Особливістю транскордонної мобільності українців до Польщі є її регіональний вимір. Найбільш активно в ній бере участь населення західних областей України, що пов'язано з близькістю до кордону, мовною компетенцією, історичною пам'яттю щодо перебування в складі сусідньої держави, обізнаністю з ситуацією на протилежному боці кордону тощо. Так, за даними опитування транскордонних пасажирів, що провели польські статистичні служби, 64,3 % українців, які перетинали польський кордон, проживали у тридцятикілометровій прикордонній смузі. На відстані 30–50 км від кордону мешкали 10,7 % міжнародних пасажирів, 50–100 км – 15,1 %, і лише 9,9 % – на відстані понад 100 км від кордону [6].

² Відповідно до міжурядових домовленостей 1944 р. з території Польщі в Україну було переселено півмільйона етнічних українців, а до Польщі з України – до 800 тис. етнічних поляків.

Частина переміщень пов'язана з особистими зв'язками населення по обидва боки кордону, частина – здійснюється в рамках широких культурних, наукових, спортивних та інших обмінів, що розвиваються завдяки тісному співробітництву двох країн. Проте найбільш масовими є економічно обумовлені перетини кордону, спричинені диспропорцією рівнів життя в Польщі та Україні і носять тому асиметричний характер: в'їзд українців до Польщі є значно чисельнішим, ніж поляків до України, наприклад, 2013 р., за даними українських прикордонників, українці здійснили до Польщі 7 млн виїздів, а поляки до України – 1,3 млн, тобто у понад п'ять разів менше.

Метою поїздок українців до Польщі економічного спрямування є, як правило, або працевлаштування в сусідній державі, або продаж/купівля товарів, тобто так звана «човникова» торгівля.

Торгівельні поїздки особливо масовими були в 1990-х рр. З вирівнюванням цін, подорожчанням транспортних послуг, посиленням митного контролю, розвитком більш цивілізованих форм міжнародної торгівлі їх кількість зменшилася. Проте вони залишилися вигідними для населення прикордонної зони, де іншої роботи бракує, а щоденні походи до сусідньої держави з дозволеною митними правилами кількістю сигарет чи горілки, закупівля продуктів чи інших товарів на польській території з наступним їх перепродажем в Україні забезпечують відносно непоганий дохід. За оцінками [8], в особисту прикордонну торгівлю залучено від 100 до 200 тис. мешканців прикордонних населених пунктів, половина з яких – жінки.

«Човникова» торгівля має неабияке соціальне значення. Хоча рівень зайнятості населення в прикордонних населених пунктах украї низький, на думку експертів, добробут їх мешканців є помітно вищий, ніж загалом у регіоні, передовсім завдяки кордону. Разом з тим, серед наслідків приватної прикордонної торгівлі – демотивація виробничої праці на Батьківщині. Заробляючи 20–50 доларів США за одну ходку до Польщі, «човники» не зацікавлені працювати, отримуючи українську зарплату. Керівники підприємств у прикордонні нарікають, що дедалі складніше залучати необхідну для виробництва робочу силу, особливо молодь [9].

Прикордонна приватна торгівля є важливим чинником розвитку також і польського прикордоння. За розрахунками дослідників, приватні закупівлі у прикордонній зоні, з деякими коливаннями, щорічно становили 12–16 % зовнішнього торгівельного обороту між Україною і Польщею [10]. У 2013 р. українці витратили в Польщі 4,4 млрд злотих (польський експорт в Україну становив 18 млрд злотих). Для прикордонного Люблінського воєводства обсяг закупівель товарів українцями був зіставлюваний з 41,1 % виробленого експорту [6].

На сьогодні, у зв'язку з різким падінням курсу гривні, торгові поїздки до Польщі втрачають прибутковість, приватна прикордонна торгівля занепадає, що вкрай болюче для польського бізнесу на суміжних з Україною територіях [11]. Проте, інтенсивність руху через кордон залишається високою. Якщо обсяги поїздок на закупівлю зменшуються, вірогідно припустити, що це пов'язано з інтенсифікацією пошуків роботи на території Польщі.

Виїзди українців з метою працевлаштування у сусідній державі поділяються на дві нерівні групи. Перша з них – це відносно нечисленне працевлаштування на більш-менш тривалий час, здебільшого фахівців, вчителів, медиків, кваліфікованих робітників. Зацікавлення Польщі у кваліфікованих мігрантах виявляється у спрощенні порядку їхнього працевлаштування. Так, викладачі вишів, науковці, вчителі іноземних мов не потребують оформлення дозволу на працевлаштування [12]. За нинішніх обставин в Україні зростання цього сегменту трудової міграції вірогідне і вже спостерігається.

Загалом у Польщі проживають 48 тис. громадян України, що становить 37 % усіх іноземців. Серед них частка постійних та тимчасових мешканців приблизно однакова. Майже 50 % дозволів на тимчасове перебування видані на підставі працевлаштування, 18 % – для навчання. Студентів-українців також можна зарахувати до економічно обумовленої міграції фахівців, хоча й з певним часовим лагом. Адже отримання польського диплому відкриває дорогу не лише на польський ринок праці, а й на європейській. Розширенню навчальної міграції українців до Польщі сприяли двостороння домовленість про визнання документів про середню освіту, запровадження Польщею «карти поляка», яка відкриває доступ до освіти особам з польським корінням, політика польського уряду щодо заохочення прибуття студентів з-за кордону. На сьогодні українці становлять найбільшу групу іноземних студентів у Польщі – 42 % з 36 тис. іноземців, які навчалися в Польщі в 2013/2014 навчальному році. Їхня кількість у порівнянні з 2005 р. зросла в п'ять разів, а у порівнянні з 2001 – у вісім разів [13].

Другий і набагато чисельніший сегмент трудової міграції складається з українських заробітчан, які працевлаштовуються на сезонні, тимчасові роботи, що відбувається завдяки спрощеному допуску тимчасових працівників з України на польський ринок праці, а також неформальними шляхами.

За даними обстеження населення України з питань трудової міграції, що було проведене Державною службою статистики України за підтримки МОП у 2012 р., Польща посіла, як уже зазначалося, друге (після Російської Федерації) місце у списку країн-реципієнтів української робочої сили (в 2008 р. вона була на третьому місці, після Росії та Італії). Відповідно до розрахунків на основі цього обстеження, виїжджали на роботу до Польщі 168,4 тис. українців [2].

За польськими офіційними даними, у 2012 р. за дозволами на шестимісячне сезонне працевлаштування в Польщі перебували 223 тис. українців. Разом з тим, за деякими оцінками, приблизно така ж кількість громадян України могли працювати в Польщі без жодних дозволів [14]. У 2013 р. чисельність українців, що скористалися спрощеним порядком тимчасового працевлаштування, становила лише 134 тис. Однак нинішня економічна криза в Україні обумовила помітне збільшення трудових поїздок до Польщі – 359 тис. в 2014 р. [15].

Згідно з даними обстежень Держстату, основні сфери зайнятості українців у Польщі – сільське господарство, будівництво, сектор домашніх господарств. У 2012 році у порівнянні з докризовим 2008 р. розподіл мігрантів за видами діяльності дещо змінився. Провідною галуззю залишилося сільське господарство, проте його частка скоротилася – 35,1 %. Натомість значно зросла зайнятість в торгівлі – 20,8 %. Дещо збільшилася також і частка тих, хто працював у домогосподарствах – 17,3 % (рис. 2). Домогосподарства, сільське господарство – основні сфери прикладання праці жінок, які становлять майже половину українських працівників-мігрантів у Польщі (46,4 %), будівництво, промисловість – чоловіків. Українці займалися переважно некваліфікованою працею – 63,7 %, попри те, що вищу освіту мали понад 30 % мігрантів.

У зв'язку з визначеним візовими правилами тримісячним упродовж півроку дозволеним перебуванням на території Польщі, а також встановленою польським законодавством можливістю сезонного працевлаштування (до шести місяців упродовж року) для українсько-польського міграційного коридору найбільш типовими є циркулярні тимчасові міграції. Обстеження 2008 р. показало, що понад 80 % мігрантів, які виїздили на заробітки до Польщі, перебували там менше трьох місяців, тобто строк, припустимий за короткотривалими візами [1]. Обстеження 2012 р. підтвердило

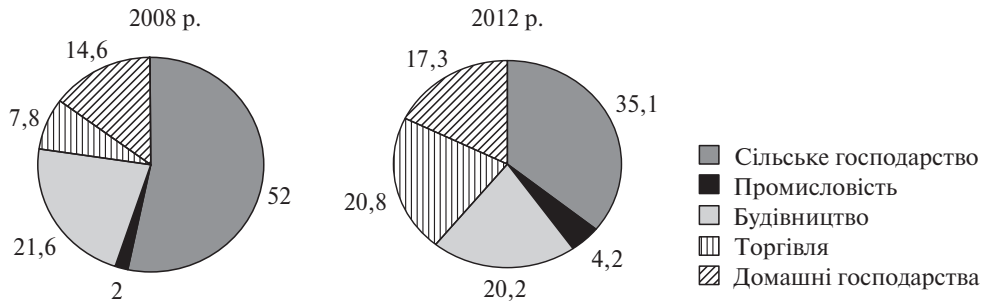

Рис. 2. Розподіл українських трудових мігрантів у Польщі за видами діяльності

Джерело: Державна служба статистики України, за даними обстежень з питань трудової міграції.

привабливість циркулярної трудової міграції до сусідньої країни: середня тривалість перебування в Польщі не перевищувала двох місяців [2]. Лише 2,3 % українських мігрантів, які працювали в Польщі, перебували там понад 12 місяців. Понад сорок відсотків мігрантів здійснювали по кілька трудових поїздок до Польщі на рік, а кожний четвертий (24,7 %) – виїжджав щомісячно або й кілька разів на місяць (в цілому по масиву 7,3 %). Для певної групи громадян постійні циркулярні поїдки на заробітки до Польщі перетворилися на основну форму трудової діяльності особи і джерело доходу. Вдома такі особи зазвичай роботу не шукають, стратегію своєї трудової діяльності пов'язують майже виключно з роботою за кордоном.

Заробітки в Польщі нижчі, ніж в інших країнах-реципієнтах українських мігрантів, і становили, за даними обстеження 2012 р., в середньому 560 доларів США на місяць, проте суттєво вищі, ніж в Україні. Внаслідок панівної моделі міграції, більшість мігрантів витрачали в країні перебування мінімальну частину заробітку (до 10 % заробленого витрачали 43,6 % респондентів, які виїздили на роботу до Польщі), більшу частину коштів привозили на Батьківщину.

Правове становище українських мігрантів завдяки законному допуску до тимчасового працевлаштування на території Польщі значно поліпшилося. За даними обстеження Держстату 2008 р., понад половина працівників-мігрантів з України, які працювали в Польщі, не мали на це належних дозволів, у 2012 р. частка мігрантів з неурегульованим статусом скоротилася до 27 %. На думку експертів, маючи широкі можливості легальних поїздок, українці на сьогодні не ризикують порушувати закон, свідомі того, що це може стати на заваді їх подальшим зарубіжним виїздам [16]. Разом з тим, певна частина з них продовжує працювати нелегально. Порушення пов'язані найчастіше з перевищенням дозволених строків перебування, в'їздом осіб, які мають право на відвідування 30-кілометрової зони, вглиб країни, а також неоформленим офіційно працевлаштуванням, хоча перебування на території країни може бути формально легальним. Так, за даними обстеження Держстату 2012 р., лише 11,7 % мігрантів, які працювали в Польщі, мали письмову угоду з роботодавцем (загалом по масиву – 38 %), інші працювали лише на основі усної домовленості.

Неформальне працевлаштування має за наслідок украї низьке охоплення українських мігрантів соціальним страхуванням. За даними обстеження 2012 р., лише 11,9 % працівників-мігрантів у Польщі було охоплено соціальним страхуванням (в цілому – 24,7 %), 10,8 % мали медичну страховку (в цілому – 20,8 %). З 1 січня 2014 р. набула чинності Угода між Україною та Республікою Польща про соціальне забезпечення [17]. Вона базується на пропорційному принципі, за яким право на пенсію

визначають виходячи із сумарного стажу, набутого на території обох сторін, при цьому кожна сторона зобов'язується призначати і виплачувати пенсію за стаж, набутий на її території. Разом з тим, значний сегмент українських мігрантів не зможе з неї скористатися внаслідок неформальної зайнятості, нетривалості періодів працевлаштування в Польщі (за період роботи в іншій державі до 12 місяців відповідна сторона пенсії не виплачує, хоча стаж враховується при нарахуванні пенсії іншою стороною).

Висновки. Таким чином, транскордонна мобільність у рамках українсько-польського міграційного коридору висока. Її інтенсивність забезпечується передовсім українцями, які переважно керуються економічними причинами, виїжджаючи до Польщі або з метою торгівлі, або для працевлаштування. Трудові міграції мають здебільшого тимчасовий, зворотній, циркулярний характер, що вигідно як Польщі, яка отримує необхідну для низки секторів економіки робочу силу, так і Україні, оскільки такий тип переміщень дає змогу багатьом сім'ям, передовсім на заході країни, підвищити свій добробут, однак забезпечує державу від незворотних втрат населення. Разом з тим проблемним питанням українсько-польських міграцій залишається неформальне працевлаштування українців у Польщі, низький рівень охоплення працівників соціальним страхуванням.

Переселенська міграція українців до Польщі наразі нечисленна. Проте за нинішніх кризових умов в Україні слід очікувати збільшення міграційного потоку, посилення намірів українців залишатися на території сусідньої держави на триваліший час або й назавжди. За даними Міністерства внутрішніх справ та адміністрації Польщі, в 2014 р. кількість виданих українцям дозволів на постійне проживання у порівнянні з попереднім роком зросла вдвічі, на тимчасове перебування – у 1,5 рази. Значно збільшилася також чисельність спроб українців отримати притулок на території Польщі. Так, якщо 2013 р. було подано лише 46 відповідних клопотань, то в 2014 р. – 2318. Однак за жодним з цих звернень не прийнято позитивного рішення [13], оскільки вони викликані в основному бажанням легалізуватися на території Польщі. Тобто ускладнення внутрішньої української ситуації може призвести не лише до збільшення еміграції, а й до поширення її напівлегальних чи й нелегальних форм.

Враховуючи напружені стосунки між Україною та Росією, що донедавна була основним партнером України з обміну населенням, польський напрям міграції українців набуває першорядного значення. Зростатиме також його роль як шляху переміщень далі до Євросоюзу. Тому врегулюванню міграційних питань у польсько-українських відносинах має приділятися належна увага. Передовсім на міждержавному рівні необхідно підтримати взаємовигідну форму циркулярних міграцій, сприяти врегульованим переміщенням та офіційному працевлаштуванню, розвивати з цією метою транскордонне регіональне співробітництво.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Зовнішня трудова міграція населення України* // Державний Комітет статистики України, Український центр соціальних реформ. – К. : ДП Інформаційно-аналітичне агентство, 2009.
2. *Звіт щодо методології, організації проведення та результатів модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції в Україні* // МОП; Державна служба статистики України, Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. – К., 2013.
3. *Польща збільшує видачу віз українцям* // УНІАН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eunews.unian.net/ukr/detail/196973>
4. *Тымкив К.* Из украинцев в шляхтичи. Украинцы ринулись искать у себя польские корни // Корреспондент. – 2013. – № 39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://korrespondent.net>

- net/ukraine/events/1611983-korrespondent-iz-ukraincev-v-shlyahyhtichi-ukraincy-rinulis-iskat-u-sebya-polskie-korni
5. *Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про правила місцевого прикордонного руху від 28.03.2008* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/616_138
 6. *Border traffic and movement of goods and services at the European Union's external border on the territory of Poland in 2013* // Central Statistical Office, Statistical Office in Rzeszow. – Warszawa-Rzeszow, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rzeszow.stat.gov.pl/en/publications/border-areas/border-traffic-and-movement-of-goods-and-services-at-the-european-unions-external-border-on-the-territory-of-poland-in-2013,2,5.html>
 7. *Терещук Г.* Малий прикордонний рух окупився Україні та Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eu.prostir.ua/news/251890.html>
 8. *Дослідження наслідків вступу Польщі до Європейського союзу для Західної України* // Bradley Dunbar Associates [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bsc.lviv.ua/konsulting/modules.php?name=Pages&go=page&pid=16>
 9. *Худицький В.* Місцевий прикордонний рух // Дзеркало тижня. – 2012. – № 10. (16 берез.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dt.ua/ECONOMICS/mistseviy_prikordonnii_ruh_u_serednomu_odin_uchasnik_malogo_prikordonnogo_ruhu_peretinae_kordon_bl-98860.html
 10. *Розвиток транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС.* // Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://niss.lviv.ua/analytics/69.htm>
 11. *Brzuskiewicz J., Skomra S.* Już nie wpadają do Tomaszowa // Gazeta Wyborcza. – 08.10.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://wyborcza.pl/1,87648,16767129,Juz_nie_wpadaja_do_Tomaszowa.html#ixzz3GyLQ0uUt
 12. *Temporary and circular migration in Poland: empirical evidence, current policy practice and future options* Reference Years: 2004–2009 // Polish National Contact Point to the European Migration Network. – Warszawa, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/circular-migration/pl_study_on_temporary_and_circular_migration_en_version_en.pdf
 13. *Raport na temat obywateli Ukrainy (wg stanu na dzień 11.02.2015 r.)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-specjalne/biezaca-sytuacja-dotyczaca-ukrainy/>
 14. *Jaroszewicz M.* Ukrainians' EU migration prospects // OSW Commentary. – №128. – 10.03.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/commentary_128_0.pdf
 15. *Poland Faces Influx of Ukrainians Seeking Work, Residency, Refugee Status* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sputniknews.com/europe/20150131/1017598411.html>
 16. *Iglicka K., Gmaj K., Borodzicz-Smoliński W.* Circular Migration Patterns. Migration between Ukraine and Poland // European University Institute [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eui.eu/Projects/METOIKOS/Documents/CaseStudies/METOIKOScasestudyPolandUkraine.pdf>
 17. *Угода між Україною та Республікою Польща про соціальне забезпечення.* Ратифікована Законом № 458-VII від 05.09.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/616_161

REFERENCES

1. *Zovnishnia trudova migraciia naseleння Ukrainy [Foreign labour migration of population of Ukraine].* (2008). Kyiv: State Statistics Committee of Ukraine [in Ukrainian].
2. *Report on the Methodology, Organization and Results of Modular Sample Survey on Labour Migration in Ukraine.* (2013). Kyiv: ILO, State Statistics Service of Ukraine, Ptukha Institute for Demography and Social Studies. [in Ukrainian].
3. *Poljszcha zbilshuje vydachy viz ukrajincjam [Poland increased issuance of visas to Ukrainian].* Retrieved from : [http://eunews.unian.net/ukr/detail/196973\[in Ukrainian\].](http://eunews.unian.net/ukr/detail/196973[in Ukrainian].)
4. *Tymkiv, K.* (2013). *Iz ukraincev v shlyahyhtichi. Ukraincy rinulisj iskatj u cebia poljskiie korni [From Ukrainians to the nobles. Ukrainians rushed to look at his Polish roots].* Retrieved from : [ISSN 2072-9480. Демографія та соціальна економіка, 2015, № 2 \(24\)](http://korr-</div><div data-bbox=)

- espondent.net/ukraine/events/1611983-korrespondent-iz-ukraincev-v-shlyahyachi-ukraincy-rinulis-iskat-u-sebya-polskie-korni [in Russian].
5. Uгода miz kabinetom Ministriv Ukrainy ta Urjedom Respubliki Poljshcha pro pravyla misceвого prykordonnogo ruhu vid 28.03.2008 [Agreement between the Government of Ukraine and the Republic of Poland on local border traffic on 28.03.2008]. Retrieved from : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/616_138 [in Ukrainian].
 6. Border traffic and movement of goods and services at the European Union's external border on the territory of Poland in 2013. Retrieved from : <http://rzeszow.stat.gov.pl/en/publications/border-areas> [in English].
 7. Tereshchuk, G. (2012). Malyj prykordonnyj ruh okuoyvsja Ukraini ta poljshchi [Local border traffic paid off Ukraine and Poland]. Retrieved from : <http://eu.prostir.ua/news/251890.html> [in Ukrainian].
 8. Bradley Dunbar Associates (2002). Doslidzenja naslidkiv vstupu Poljshchi do Ievropejskogo Soiuzu dlia Zahidnoii Ukrainy [Research of consequences of Poland's accession to the European Union for Western Ukraine]. Retrieved from : <http://www.bsc.lviv.ua/konsulting/modules.php?name=Pages&go=page&pid=16> [in Ukrainian].
 9. Hudnyckyj, V. (2012). Malyj prykordonnyj ruh [Local border traffic]. [www.dt.ua](http://dt.ua). Retrieved from : <http://dt.ua/ECONOMICS> [in Ukrainian].
 10. Rozvytok transkordonnogo spivrobotnytva Ukrainy v umovah rozshyrenogo ES [The development of cross-border cooperation in Ukraine under the enlarged EU]. Retrieved from : <http://niss.lviv.ua/analytiks/69.htm> [in Ukrainian].
 11. Brzuskiewicz, J., Skomra S. (2014). Już nie wpadają do Tomaszowa [Already don't get to Tomaszowa]. [www.wyborcza.pl](http://wyborcza.pl). Retrieved from : <http://wyborcza.pl/1,87648,16767129> [in Polish].
 12. Temporary and circular migration in Poland: empirical evidence, current policy practice and future options Reference Years: 2004-2009. Retrieved from : http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network [in Polish].
 13. Raport na temat obywateli Ukrainy (wg stanu na dzień 11.02.2015 r.) [Report on citizens of Ukraine. Retrieved from : <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-specjalne/biezaca-sytuacja-dotyczaca-ukrainy/> [in Polish].
 14. Jaroszewicz, M. (2014) Ukrainians' EU migration prospects. Retrieved from : <http://www.osw.waw.pl>
 15. Poland Faces Influx of Ukrainians Seeking Work, Residency, Refugee Status. Retrieved from : <http://sputniknews.com/europe/20150131/1017598411.html>
 16. Iglicka, K., Gmaj, K., Borodzicz-Smoliński, W. (2011). Circular Migration Patterns. Migration between Ukraine and Poland. Retrieved from : <http://www.eui.eu/Projects/METOIKOS/Documents/CaseStudies/METOIKOScasestudyPolandUkraine.pdf>
 17. Uгода micz Ukrainoiu ta Respublikoiu Poljshcha pro socialne zabezpechenia. Ratyfikovana Zakonom № 458-VII vid 05.09.2013 [Agreement between Ukraine and the Republic of Poland on Social Security. Ratified by Law № 458-VII on 05.09.2013]. Retrieved from : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/616_161

Стаття надійшла до редакції журналу 18.02.2015